

ІСТОРІЯ ТА НАРОДНІ ТРАДИЦІЇ І ЗВИЧАЇ ВЕСНЯНИХ СВЯТ УКРАЇНЦІВ

Рік в українців, як і інших слов'янських народів, складався із двох циклів: зимового та літнього. За християнською традицією першим весняним святом вважається День святого Власа 24 (11 ст. ст.) лютого. Християнська Церква відзначає день пам'яті великомученика Власа — єпископа Севастійського. Він за свого життя відзначився великим благочестям і подвижництвом. У непрості часи цькування християн він змушений був укриватися від влади на горі Аргеос. Життє святих розповідає, що до нього приходили звірі й прилітали птахи з усієї околиці, і Власій опікувався ними: кого годував, кого лікував і давав прихисток у негоду. Слідкуючи за тваринами, посіпаки воєводи Агріколая, що був вірним слугою імператора Костянтина Великого, вистежили та спіймали непокірного християнина. Умовляння та погрози не змінили рішення Власа бути християнином, і тоді Агріколай наказав відтяти непокірному голову. Страта відбулася близько 316 року.

День пам'яті християнського святого Власія у давній Русі злився із культом бога Велеса (Волоса, Власа), який теж був покровителем домашніх тварин і лісових звірів. Співзвучність імен та їх призначення на землі й на небесах сприяли тому, що древні слов'яни ще довгі часи поклонялися рівнозначно і святому Власу, і богу Велесу. Зображення Велеса, його храми існували й за триста років після прийняття християнства на Русі. Існує переказ, що коли Володимир скинув у річку Почайну в Києві статуї язичницьких богів, то кияни виловили статую Велеса у Дніпрі й доправили її до Новгороду, де вона стояла до XII століття, доки її не знищив святий Авраамій. По невеликих поселеннях на Чернігівщині, Волині та Поділлі ще на початку XIX століття можна було знайти невеличкі каплички між чотирма стовпами, на яких висіли ікони святого Власія в оточенні корів. Це безумовно залишки давніх храмів на честь Велеса, який передав новому святому свої обов'язки з охорони домашніх тварин.

У день святого Власія правляться молебні, всіх домашніх тварин кроплять свяченою водою, обкурюють ладаном та свяченим зіллям, щоб захистити від хвороб, пошестей і нечистої сили. У деяких місцевостях перед молебнем приносять до церкви свіже коров'яче масло і ставлять перед образом святого Власія. Таке масло називається «волоським» чи «Власієвим». Селяни вірять, що така жертва святому сприятиме тому, що корови даватимуть жирне молоко впродовж усього сезону. Є й приказка: «У святого Власія — борода у масельці». Все це відгомін давніх жертвоприношень богу Велесу. На Покутті донині печуть печиво, котре посвячують під час служби Божої на честь святого Власія. Таке печиво згодують худобі під час кроплення свяченою водою, а декілька штук залишають і зберігають за Божницею чи образами. Коли худоба хворіє або під час тяжких пологів таке печиво розкришують, змішують із свяченою водою і дають випити немічній тварині. Кажуть, що після такого лікування тварина завжди видужує чи успішно розроджується. Домашні тварини завжди були годувальниками в усіх місцевостях України колишньої і сьогоднішньої. Рятуючи своїх годувальників, селяни ніколи не замислювалися, де закінчуються язичницькі обряди, а де починаються християнські. Дуалізм вірувань у реальному існуванні був і є тією визначальною рисою українців, що вирізняє нас серед інших народів Землі.

Вважалося, що власівські морози є останніми зимовими морозами.

НАРОДНІ ПРИСЛІВ'Я ТА ПРИКАЗКИ:

- Святий Влас збиває рік з зими.
- Пролле Влас масельце на дороги — пора зимі налягти на ноги.
- З Власового дня санний шлях закінчується, а корова боки гріє.
- Пройде святий Влас — пильнуй всякий сказ (Із Власового дня починалася підготовка до весняно-польових робіт, вносилися добрива на лани «по мерзлому льоду»).

Наступає березень. Існує декілька давніх праукраїнських назв цього місяця: *сухий* (в цю пору випадає мало дощів), *березоль* (бо сік у березах прокидається), а також *капельник*, *позимок*, *живосік* та ін. Сучасна українська назва місяця *березень* раніше була назвою місяця *квітня*.

Весняний цикл свят продовжує свято «Обретіння» 9 березня. У християнській історії це свято приурочене до події віднайдення (старослов'янською — «обретіння») голови святого Івана Хрестителя. У народній інтерпретації свято стало називатися Обертання чи Обернення. З цього дня повертаються із вирію перелітні птахи й несуть ключі від неба, щоб весну на землю випустити. Існувало прислів'я «На Обертіння птиця обертається до гнізда, діти — до хліба, селянин — до плуга, а чоловік — до жінки». Першими прилітають жайворонки, що їх у нас називають «благовісниками весни». Селяни за летом жайворонків ворожили на врожай: якщо жайворонки летять високо над землею, то цього року Бог дасть хороший урожай на зернові. Якщо ж птахи летіли низько над землею, буде неврожай. «...Летіли жайворонки до Бога і не донесли ціпа, він їм упав, тому й птахи поприпадали до землі», — казали старі люди.

Та справжня весна розпочиналася із свята Явдохи-плющиhi 14 березня. Велика радість приходила на землю: остаточно прокидалася земля, весняні вітри приносили перше тепло, а Явдоха остаточно «плющила» сніг і розбивала льоди.

У цей день завершувались договори зимового найму, проводились розрахунки із наймитами. Господарі планували собі обсяг робіт на наступний сезон і кількість працівників, яких потрібно було найняти для виконання польових робіт.

На Явдохи вперше прокидається і вилазить на «світ» байбак. Він тричі свистить, сповіщає увесь світ про прихід весни, повертається в нірку і, повернувшись на другий бік, засипає до Благовіщення. В Америці, куди переселенці привезли й наші європейські звичаї, мер Нью-Йорка сам особисто питається в байбака, якою буде весна, та оголошує громадянам, що весна таки прийшла. Ця «байбача» подія в американців набула веселого свята, хоча корені у нього наші, слов'янські, і ймовірно йдеться про святкування свята Явдохи. Бо саме цього дня намагалися вгадати погоду на найближчий час та передбачити, який буде урожай та на які культури.

- Яка Явдоха — таке і літо.
- На Явдоху погода пригожа, то буде усе літо погоже.
- Впаде сніг на Євдокію, буде урожайне літо.
- Явдоха ясна — і весна красна.
- На Явдохи вода, то на Юрія трава.

У цей день прилітають ластівки. Ластівка, як і інші птахи, нам з теплого вирію весну на крилах несе. Ластівки в'ють свої гнізда попід дахами хат або під стелями у стайнях чи стодолах. Руйнувати ластів'ячі гнізда — то великий гріх. «Не буде добра у тій хаті, де ластів'яче гніздо зруйнували, — говорила моя бабця Ірина Михайлівна. — Або та хата згорить, або уся худоба вимре, а господарі будуть тяжко хворіти». Як би там не було, але поки ластівки жили у нашому обійсті, то все було у господарстві гаразд, і Боже благословення було у нашій родині. У народі з великою пошаною завжди ставилися до цієї пташки:

- Щебече, як ластівка з ластів'ятами (кажуть про маму з діточками).
- Горобець — молодець, а ластівка краща.

НАРОДНІ ПРИКМЕТИ ТА ПОВІР'Я, ПОВ'ЯЗАНІ ІЗ ЛАСТІВКАМИ:

- Якщо ластівки залишають яку-небудь місцевість, то там слід чекати мору (епідемії) серед людей.
- Побачивши першу ластівку, треба вмитися, примовляючи: «Ластівко, ластівко, на тобі веснянки, дай мені білянки». Воду після вмивання вилити під вербу.
- Ластівку чи її яйця до рук брати не можна, бо обличчя стане рябим, все покриється ластовинням.
- Як узяти ластівку до рук, то голова покриється великими струпами та виразками, що довго не загоюються.
- Як скупалась ластівка у річці чи озері, то можна й людям купатися.
- Ластівки крали цвяхи у жидів, коли вони розпинали Христа, а тому гріх виганяти ластівок з-під дахів і турбувати їх, коли вони висиджують пташенят.

Саме весняному приходу Нового року присвячена щедрівка:

Щедрик — щедрий, щедрівочка,
Прилетіла ластівочка.
Стала собі щебетати,
Господаря викликати...

І хоча ми співаємо її посеред холодної зими, але сама думка про скорий приліт цього диво-птаха зігріває нам душу і допомагає пережити ще два місяці лютих морозів і студених завірюх...

Завершувався весняний цикл свят святом Сорока святих мучеників. Це велике свято християнської церкви постало з події святкування пам'яті сорока воїнів-християн з полку воеводи Агріколая, що були закатовані в місті Севастії у Вірменії 22 березня 320 року. Якщо це свято припадає на Великий піст, церква дає послаблення у споживанні їжі: дозволяється вживати вино та іншу скоромну їжу.

В астрономічному календарі цей день припадає на день весняного рівнодення (21–22 березня). Праукраїнці в цей день здійснювали жертвоприношення весні: випікали обрядове печиво у вигляді «жайворонків» і «ластівочок», що першими прилітали навесні із вирію. Давні вірування тісно переплелися із християнськими, і тепер по всій Україні господині випікають сорок «жайворонків» та «ластівок» і роздають їх дітям, щоб «птиця водилася». Ще кажуть, що в цей день сорока кладе на своє гніздо сорок прутиків. Олекса Воропай пише, що «...на Переяславщині в цей день дівчата варили сорок вареників із сиром і частували хлопців — «щоб мороз любисток не побив». Пора ця справді ще непевна, і «сорок святих ще сорок лопат снігу можуть викинути». Та люди готувалися уже до виходу в поле, через декілька днів виносили й розкривали вулики (на Теплому Олексі), зеленіла на підвіконнях, а тепер у тепличках, розсада. Особливою увагою користувався ще один птах, на мою думку, сьогодні незаслужено забутий — це сорока. Ім'я у неї таке, бо, мовляв, її хрестили на свято Сорока святих. Живе вона поряд із людьми, гнізда в'є на високих деревах у саду або біля хати. Незважаючи на деяку шкоду (краде блискучі речі, розоряє гнізда горобців та поїдає їх яйця і пташенят, може поцупити курча), користі від сороки набагато більше. Вона знищує хлібну черепашку й інші шкідливі комахи, яких інші птахи не їдять. Про те, що цей птах живе поряд із людьми, існує багато прислів'їв та приказок:

- На сорок святих сорока іменинниця.
- Розживемось, як сорока на лозі, а тінь на воді.
- Сорока на хвості принесла (про новину).
- Не роззявляй рота, бо сорока влетить.
- Сорока скрегоче — гості будуть.
- Уроки на сороки, а пристріти на їх діти (замовляння).

Пора прийшла така, що ось-ось почнуться польові роботи. Свята літнього циклу є невеликими за часом святкування, але дуже мальовничими та колоритними, як і наша українська природа. Сонце все більше зігріває матінку-землю, нашу годувальницю. І як

тут не заспівати українській душі, як не прославити і Весну, і Сонце, і Господа Бога, що дав нам життя на цій прекрасній землі, що зветься Україною...

ВЕЛИКДЕНЬ ІСТОРІЯ СВЯТА ВОСКРЕСІННЯ ГОСПОДНЬОГО

Великим днем, Паскою, називають християни Світлий день Христового Воскресіння. Великдень не входить до дванадесятих свят, бо це є «свято свят і торжество із торжеств...» Це найголовніше свято християнської Церкви і християн усього світу, незалежно від обряду. Паску святкують кожного року у різні дати в межах 35 днів: від 4 квітня (22 березня ст. ст.) до 8 травня (25 квітня ст. ст.)*.

* Разом з Паскою змінюються і строки Великого Посту, свят Вознесіння, Трійці і Вербної неділі.

Історія святкування Паски** починається з часів, коли єврейський народ перебував у єгипетському полоні. Це було сімейне свято єврейських кочових племен. Пізніше його стали пов'язувати з виходом євреїв із Єгипту під проводом Мойсея. Пасхальний звичай приносити в жертву ягня сягає своїм корінням у той час, коли євреї, перебуваючи в Єгипті, позначали свої двері кров'ю жертвенного ягняти, щоби Бог зумів відрізнити їх будинки від будинків єгиптян, котрих він скарав за наругу над євреями. М'ясо жертвенного ягняти їли стоячи, квапливо і з посохом у руках. Перед Паскою залишки хліба, приготованого на заквасці, збирали і спалювали. Пекли тільки опріснений хліб — мацу. Це означало очищення від старої закваски, оновлення і моральну чистоту.

** Паска — від древнього «песах» — перехід, звільнення.

У перші віки християнства це свято відзначалося разом з іудейською Паскою, оскільки за євангельськими переказами Ісус Христос був розп'ятий у дні святкування іудеями Паски. Перший (Нікейський) Собор у 325 році постановив, що християнська Паска має святкуватися окремо від іудейської — у першу неділю після весняного рівнодення і повнолуння***.

*** Православні церкви — руська, українська автокефальна, греко-католицька, болгарська, сербська та ін. — складають Пасхалії за юліанським календарем, католицька — за григоріанським. Звідси й розбіжності у днях святкування Паски різними церквами.

«Воскликніте Господеві, вся земля, співайте ж Імені Його, віддайте славу хвалі Його. Христос воскрес із мертвих, смертю смерть подолав, і тим, що в гробах, життя дарував», — славить церковний хор цю найвизначнішу подію християнського світу у Світле Христове Воскресіння.

Про це розповідають усі чотири Євангелія. Але опис цієї події у кожного євангеліста має свої особливості. Під час теологічних досліджень виявили, що кожен євангеліст описав різні відвідини Гробу Господнього. Їх було чотири. І кожен раз рідні Христа та його учні переконувалися, що Ісуса там немає. І ангел їм, здивованим і зляканим, говорив: «Його тут нема: Він воскрес, як сказав». У Євангелії від Іоанна (20:1–18) розповідається про відвідини Гробу Марією Магдалиною:

«Марія стояла зовні біля гробу і плакала; і коли плакала, нахилилась до гробу і бачить двох ангелів у білому, що сиділи — один в головах, а другий в ногах, де лежало тіло Ісусове. І вони кажуть їй: жоно, чого плачеш? Говорить їм: взяли тіло Господа мого, і не знаю, де поклали Його. Сказавши це, обернулася назад і побачила Ісуса, який стояв, але не впізнала, що це Ісус. Говорить їй Ісус: жоно, чого плачеш? Кого шукаєш? Вона, думаючи, що це садівник, каже Йому: господарю, якщо ти забрав Його, скажи мені, де ти

поклав Його, і я візьму Його. Ісус говорить їй: Маріє! Вона, обернувшись, каже Йому: Раввуні! — що означає: Учителю! Ісус говорить їй: не доторкайся до Мене, бо я ще не зійшов до Отця Мого; а йди до братів Моїх і скажи їм: іду до Отця Мого і Отця Вашого, і до Бога Мого і Бога Вашого. Марія Магдалина прийшла і сповістила ученикам, що бачила Господа і що Він це сказав їй».

Отже, відбулась подія, яка потрясла усіх, хто був її свідком. Духовна суть цього свята полягає у тому, що Христос своїм воскресінням показує людям перемогу над смертю. Своєю смертю Христос змінив саму суть смерті, зробив її переходом, пасхальним святом, Паскою — переходом у Царство Боже. Він «...смертю смерть здолав і вічне нам життя подарував!» Христос показав нам шлях до вічного життя — це шлях віри в Господа.

Кожна нація проходить довгий шлях до єдності та розуміння. Українська нація має основу для єдності — це християнська віра і християнська церква. І хоча ми справляємо свої релігійні потреби за різними обрядами, та віримо в Єдиного Бога, Його Сина — Ісуса Христа. І прийде час, ми всі об'єднаємось під омофором єдиної християнської церкви. Держава сильна людьми, а люди — вірою і Церквою. Без сильного, здорового духовного стержня немає здорової людини і здорового суспільства. Навіть у воскресному вітанні ми говоримо: Христос воскрес! Воскресне Україна!

Опираючись на свою історію та древні традиції, ми повинні сформувані ідеологію нової нації. Ця ідеологія мала б об'єднати нові покоління для творчої і продуктивної праці в ім'я держави. Молодь повинна возлюбити державу у своїх серцях і жити, пам'ятаючи, що держава сильна людьми. Тільки у сильній державі родини захищені і мають впевненість у завтрашньому дні. Це не просто філософські сентенції, це вимога часу. І якщо ми сьогодні не зупинимось, щоб розважити над нашими здобутками, а ще більше над помилками, то ми загубимо наступні покоління. І завтра прийде — але воно не буде українським, а якимось чужинським, що уже не раз бувало у нашій історії. Україна має воскреснути, і не може бути інакше. Бо то наша земля, а ми кров від крові, плоть від плоті, її діти. І нехай дзвони свободи дзвонять по всьому світу!

Христос воскрес! Воскресла Україна!

НАРОДНІ ТРАДИЦІЇ ТА ЗВИЧАЇ НА ВЕЛИКДЕНЬ

У ніч на Світле Воскресіння Христове у церквах правиться ***Всенощна Служба***. На Всенощну службу йдуть усіма родинами, беручи з собою і кошик із паскою, ковбаскою, шинкою, хроном, сіль, масло, сир (викладається «гусочкою» на тарілочку), писанки, крашанки. Кошик прикрашений зеленню мирти чи аспарагуса, накритий вишиваною серветкою. Після Всенощної правиться Воскресна утрєня.

Усі виходять із церкви і тричі хресним ходом обходять церкву. Попереду несуть хрест, тоді корогви, за корогвами ідуть священники у святкових золотих ризах, а тоді й увесь люд. Як люди з церкви вийшли, то зачинають двері й дивляться, щоб у церкві ніхто не залишився. Бо в церкві прагнуть залишитися тільки відьми, упирі та вурдалаки. І колись люди дуже придивлялися до того, хто за клямку церковних дверей тримається, а хто і в церкві прагне сховатися, уникаючи хресного ходу.

Коли заспівають перший раз «Христос воскрес!» — треба задумати велике сокровенне бажання. Кажуть, обов'язково сповниться, бо в цю мить небеса відкриваються і Бог чує усі наші прохання.

Після Богослужіння усі люди виходять надвір і стають колом навколо церкви, перед собою ставлячи на землю кошики з паскою. У паску устромляють воскову свічку і запалюють її. Священик, посвячуючи паску, мусить свяченою водою погасити свічку. Така свічка є оберегом родини впродовж наступного року. Треба дуже пильнувати, щоб вітер свічки не задув. Ще лихі люди намагаються від свічки заможних і успішних людей запалити свою свічку. Пильнуйте, щоб вашу удачу і ваш достаток ніхто не забрав. На такий випадок, якщо хочете допомогти ближньому, майте при собі сірники.

Існує іще повір'я: милостиню давайте, ідучи до церкви. Повертаючись — не роздавайте милостині, бо роздасте увесь свій достаток.

Під час освячення пасок церковною громадою збираються пожертви для сиротинців, солдат, що служать у армії, будинків перестарілих. Для цієї потреби приготуйте маленький кошачок із паскою, крашанками та іншим їстівним крамом, який потім і пожертвуйте для благого діла.

У селі, повернувшись додому, обходять із свяченим усю господу, розламуючи «пасчину посестру» (маленьку пасочку), і годують нею усю живність. Господиня бере свячену сіль і обсипає навколо обійстя, під порогом хати, «аби нечиста сила поріг не переступала». Заходять до хати і усе свячене викладають на стіл. Господар розрізає крашанку на стільки частин, скільки є членів родини. Промовивши молитву «Отче наш...», батько дає кожному свячене яйце, говорить: «Дай, Боже, і другого року дочекати Воскресіння Христового у доброму здоров'ї!»

Під час розговіння не вживають міцних спиртних напоїв, а лише сухе вино.

Шкарлупу від яєць, крихти та інші відходи не викидають, а збирають і закопують у землю на городі, щоб «був добрий урожай».

Дівчата умиваються, кладучи у воду писанки і калину, аби бути вродливими.

Якщо хтось помре у цей день, то потрапить прямісінько до раю, бо небеса відкриті.

Дитина, що народилася у цей день, буде нещаслива.

На Великдень вітаються з усіма, кого зустрінуть дорогою. Навіть з ворогами треба вітатися та пробачити у цей день.

Сонце на Великдень «грає», тому на сході сонця треба відсунути гардини на вікнах і пустити сонячне проміння до хати, щоб щастя у хаті світило цілий рік.

Після обіду біля церкви молодь водить хороводи, грає різні ігри і співає гаївок. Гаївки на Галичині співають саме на Великдень, а веснянки — впродовж усього весняного циклу свят аж до Зелених свят. Гаївку «Кривий танець» вперше співають на Стрітення, а востаннє танцюють на житньому полі на Зелені свята*. Тому чіткого функціонального розподілу, де співаються гаївки чи веснянки, немає.

* Більш докладно про це розповідається у телевізійних програмах І. Ю. Квасниці циклу «Сонячний хрест»: «Стрітенські забави», «Колесом над червоним поясом», «Великдень», «Зелені свята».

Великодній понеділок називається ще «обливаним понеділком». Молоді й старі в цей день обливаються водою просто з криниць. У Львові іноді в обливаний понеділок перехожого можуть облити навіть з вікна, як правило, невеликою кількістю води. Хоча бували випадки, коли виливають на голову і відро води. З огляду на те, що великодні свята припадають на ранню весну, «очищення весняною водою» закінчується іноді й запаленням легенів. Дотримуючись звичаю, треба мати олію в голові та почуття міри і такту, тоді все буде добре і ніщо не зіпсує святкового настрою. У Росії звичай обливатися водою був доведений до краю, бо у крижану воду кидали тих неборак, що проспали великодню заутреню. Така купіль призводила до тяжких наслідків, а іноді й до смерті. Тому 17 квітня 1721 року Святим Синодом був прийнятий указ, що забороняв великодні обливання водою.

Ще одна народна назва великоднього понеділка — «волочільний понеділок». Люди ходять один до одного у гості, обмінюються писанками. Діти з привітальними віршами ходять до рідних, хрещених батьків, повитух, знайомих, священників. Вони приносять їм «волочільне» — пшеничний калач та писанку. Дорослі частують дітей і дають гостинці із собою.

Один із таких привітальних віршів я записала у с. Лівчиці Жидачівського району Львівської області:

Спекла мама на Великдень²⁵

Білі пасочки.
А я куплю красні фарби,
І розпишу писанки.
А я своєму братчикові
Дам писанки дві,
Щоб ними карбункуляв
У шовковій траві.
Христос Воскрес! —
Всі заспівали.
І діти щиро заридали,
Аж плач той
Церквою потряс.
Та бачили,
Що вік не ждали,
І дотерпілись,
Й дочекались,
Що Він воскрес
Посеред нас.
І так зробилось
В душах легко,
Ясно, тихо,
Що бачили
Чуда ми всякі.
А землі й небеса
Кричать, співають:
«Минуло лихо!»
Найзліші вороги
Прощались в нас.
Всі обнімались,
Цілувались,
А дзвони дзвонять —
Не стають.
І молодь бігає,
Мов п'яна,
Кричить щосили
В кожен кут:
«Нема вже панщини,
Ні пана. Ми вольні,
Вольні, вольні всі!»
Земля воскресла
В Україні!
Христос воскрес!
Воскресне світ!

На Слобожанщині діти віршували так:

Христос воскрес із мертвих²⁶,
Сонце святиться,
Ісус Христос на світ родиться.
Божа мати на камені стояла,
Криваві сльози проливала:
Пилате, Пилате!

Як нам Христове тіло зняти,
На престол положити,
Плащаницею укрити?
Там пташки літали,
Весело співали,
Ісуса Христа звеселяли.
І ми будем співати,
Ісуса Христа звеселяти.
Там громи гриміли,
Додолу упали.
Підіть, діти, підніміте,
Красним яєчком обдаріте.
Поки новий світ настане,
Земля потрясеться,
Камінь розпадеться.
До гроба не мався, —
Камінь розпався,
Христос воскрес із мертвих!*

* О. Воропай. Звичаї нашого народу. — Мюнхен: 1958.

Цікавий звичай довелося мені спостерігати у с. Забужжя Яворівського району. Це звичай на обливаний понеділок співати риндзівок — величальних великодніх пісень. Юнаки ходять по хатах, де є дівчата на виданні, і співають таких пісень:

Ой, рано, рано куройки піли²⁷,
Же Христос, же Христос, же воістину воскрес!**
А ще раніше Ганусенька встала.
Раненько встала, садок замітала.
Садок замітала, гредоньки копала,
Гредоньки копала, виноград садила,
Виноград садила, стиха говорила...

** Співається після кожного рядка.

Такі чи подібні пісні — риндзівки дуже схожі на щедрівки за своїм змістом. Присвячені вони молодим дівчатам чи хлопцям. На Яворівщині «риздзують» під вікнами й тим молодицям, що недавно віддалися заміж.

НАРОДНІ ПРИКМЕТИ, ПРИСЛІВ'Я ТА ПРИКАЗКИ:

- Де той Великдень, а він уже з крашанками.
- Дороге яйце — к Великому дню.
- На Великдень перший раз зозуля кує.
- Не кожен день Великдень, а хліб не паска.
- Як на Великдень удень спить господар, то виляже пшениця, а як спить господиня, то виляже льон.
- На Великдень сорочка хоч лихацька, аби біленька, а на Різдво хоча й сирова, аби нова.
- Де вовк на Великдень зачує дзвони, то буде цілий рік крутитися.

На третій день Великодніх свят дорослі чоловіки та жінки збираються десь разом і п'ють-гуляють, Великдень проводжають. По селах в давнину, за свідченнями відомого етнографа Павла Чубинського, відбувалися вибори керівних органів молодечих громад. Вибирали отаманів і отаманш. Як саме відбувалися ці вибори, ми не знаємо, бо відомостей до нас майже не дійшло. Але знаємо, що з цього дня починалися «вулиці» — це вечорниці під відкритим небом. Звичайно, сучасна молодь має інші уподобання, й час інший. Єдине, що необхідно взяти із сивої давнини, — це традиція поваги хлопців до дівчат і дівчат до хлопців. Традиція пошанівку до старших і шанування родичів — це теж наше українське. Бо у цій традиції закладена не якась теоретична істина, а великий людський обов'язок відповідальності дітей перед батьками за долю рідної землі.

Бо ми приходимо у цей світ із трьома обов'язками:

- ***Захищати рідну землю.***
- ***Вчити і виховувати власних дітей.***
- ***Шанувати й опікуватися на старості власними батьками.***

Цим ми відрізняємось від інших культур, де світом правлять гроші та холодний розрахунок. Ми, сучасні українці, вчимося в інших народів технологій, передових методик управління господарством та економікою в цілому, вчимося культури політичного спілкування й багато ще чого. Ми завжди були відкриті до світу, але маємо те, що нас вирізняє з-поміж інших. І це, насамперед, ставлення до наших святих: Землі та Роду. Все решту можна позичити, вивчити, лише не можна вибрати Батьківщину, Мати і Родину. Тому і всі наші свята та звичаї, передані нам пращурами, покликані зміцнювати й шанувати власну Родину і свою землю Україну. Тому ми і є українцями, великим народом від Карпатських гір до Кубанських степів, від Прип'яті і до Чорного моря.